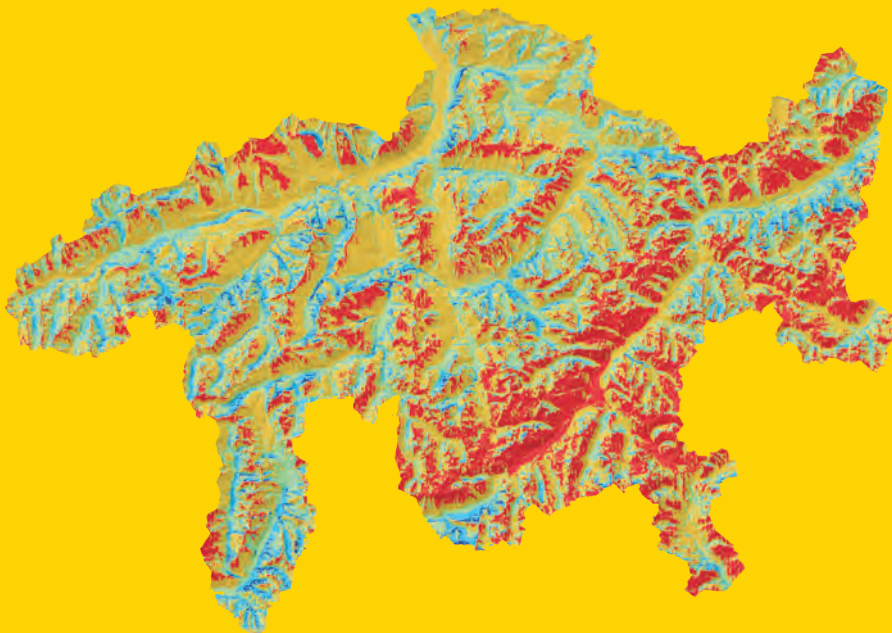

CLIMA EN IL GRISCHUN – QUO VADIS?

Strategia da clima
dal chantun Grischun

Kanton Graubünden
Chantun Grischun
Cantone dei Grigion

STAT A COR A TUTS: IL BUN CLIMA

Il clima sa mida, quai sa mussa dapertut. E però bler pli svelt che fin ussa. Perquai cumbattan la cuminanza mundiala, la Svizra ed il chantun cunter ils gas cun effect da serra, en emprima lingia cunter l'emissiun da CO₂.

Dapi ils onns 1950 sa mida il clima tar nus zunt svelt. Ils ultims 8 fin 10 onns tutgan tar ils pli chauds dapi il cumenzament da las registraziuns da las temperaturas l'onn 1864. Il protocol da Kyoto da l'onn 1997 metta la basa – per l'intervenziun sin l'entir mund cunter l'emissiun da gas cun effect da serra. En quest document internaziunal èn definidas valurs maximalas liantas. Igl è necessari d'agir svelt e sur ils cunfins ora. Mo uschia pon s'adattar la societad, l'economia, ils systems ecologics ed ils organissem.

La confederaziun cooperescha

En sia legislaziun davart il CO₂ ha la confederaziun fatg cleras prescripziuns: minus 20 pertschient CO₂ fin l'onn 2020 (cumpareglià cun l'onn 1990). Vitiers vegnan novas leschas en il sector da l'energia, da la protecziun da l'ambient e dal mantegnimment da l'aria pura. L'onn 2012 ha il cussegl federal la finala deliberà sia strategia pertutgant l'adattaziun al clima.

DEVISA: FATGS EMPÈ DA PLEDS PERTUTGANT LA MIDADA DAL CLIMA

La regenza grischuna s'occupa activamain dal tema: L'atun 2014 ha ella incumbensà l'administraziun d'elavurar ina strategia da clima. Quatter documents da lavur èn vegnids sviluppads dapi lura.

Ussa èn els avant maun: En sia strategia da clima – che sa basa sin las directivas da la confederaziun – ha il chantun Grischun enumerà 10 puncts centrals concrets per agir, cun ils quals el vul cumenzar. Quels prevesan en emprima lingia ina reducziun da l'emissiun da gas cun effect da serra, il diever da novs purtaders d'energia sco er en general la reducziun da las ristgas per la populaziun, per l'economia e per l'ambient. Ma i sa preschantan er novas schanzas ch'i vala da trair a niz. In'attenziun particulara vegn drizza-da sin la sanadad da l'uman, sin las cundiziuns generalas per il turissem e sin il svilup da la natira. Ed i dovra er ina moda e maniera cumplessiva per vegnir a frida cun ils privels da la natira. En l'agricultura ed en l'economia forestala èn dumandadas autras furmas da produczion ch'èn adattadas a las novas cundiziuns localas. Soluziuns consensualas tranter las differentas gruppas da pretensiun èn necessarias, sch'i dat ina stgarsezza d'aua durant la stad. E betg sco ultim sto la midada dal clima vegnir documentada cun quità ed i sto vegnir infurmà davart tala.

+ 1,4 °Celsius
en 100 onns

La media da la temperatura en il Grischun è s'augmentada tut tenor la regiun e tut tenor la stagiun per 1 fin 2 grads Celsius – ina schanza ed a medem temp ina ristga per il chantun il pli grond da la Svizra.

STRATEGIA DA CLIMA DAL CHANTUN: IN'ANALISA DA LA SITUAZIUN

El è en ina situaziun difficila, il clima en il Grischun. Betg mo per 2 grads, mabain schizunt per 3 grads duai s'augmentar la temperatura tar nus fin l'onn 2060, sch'i vegn emess vinavant uschè bler gas cun effect da serra.

Cun consequenzas massivas per il chantun: dapi undas da chalira e dapi umans malsaus, dapi auras extremas e main naiv durant l'enviern. Ina situaziun spinusa per il Grischun sco chantun turistic. La strategia da clima chantunala enumerescha champs d'acziun concrets – en il cumbat per in clima saun per l'uman, per la natira e per l'ambient.

Sisum: sin l'agenda da la regenza

Il chantun Grischun prenda primarmain per mauns il consum d'energia – ed indirectamain natiralmain er l'igièna da l'aria. I vegn prendì en mira ina societad da 2000 watts – quai vul dir: mintga burgaisa e mintga burgais dal chantun reducescha fin l'onn 2050 sia emissiun da gas cun effect da serra a maximalmain 1,5 tonnas per onn. En ils puncts centrals da svilup dals onns 2009 fin 2012 ha la regenza enumerà champs da mesiras concretas en ils secturs «midada dal clima», «effizienz energetica» ed «aua». Dus rapports pertutgant quests temas èn gia cumparids. E per la perioda actuala dals onns 2013 fin 2016 resguarda la regenza grischuna la midada rasanta dal clima sco in da sis svilups da basa impurtants.

VAST FUNDAMENT: PROGRAM NAZIUNAL DA MESIRAS E STUDIS

Per il cussegl federal èsi cler: L'adattaziun al clima è ina da diesch sfidas cardinalas per noss pajais. Perquai ha el mess sin sia agenda per la perioda da legislatura actuala la realisaziun da mesiras. Ils chantuns duain vegnir integrads en ina moda e maniera adequata.

Ina rolla centrala gioga qua la lescha da CO₂ – ella na regla betg mo las responsablads en la protecziun dal clima, mabain circumscriba er las cumpetenzas tar l'adattaziun al clima. En quest connex ston ils chantuns infurmar periodicamain la confederaziun davart lur activitads pertutgant l'adattaziun a la midada dal clima.

Per ch'il chantun Grischun possia ademplir questa incumbensa cun cleras intenziuns, dovri directives strategicas. Quellas sa basan sche pussaivel sin la strategia da la confederaziun. Plinavant po il chantun profitar da numerusas atgnas lavurs preparatoricas, uschia dals rapports da clima da Meteo-Svizra, dals rapports d'activitad da l'administraziun chantunala pertutgant la midada dal clima sco er dals documents da lavur pertutgant la protecziun dal clima, pertutgant l'adattaziun al clima e pertutgant las ristgas e las schanzas da la midada dal clima. La strategia da clima chantunala sa basa sin ils resultats e sin las enconuschientschas da quests rapports. Uschia furma ella in instrument, cun il qual il chantun Grischun po far frunt effizientamain a las sfidas da la midada dal clima.

KLIMASTRATEGIE GRAUBÜNDEN

STRATEGIA DA CLIMA DA LA CONFEDERAZIUN PART I:
FINAMIRAS; SFIDAS

STRATEGIA DA CLIMA DA LA CONFEDERAZIUN PART II:
PLAN D'ACZIUN

PROGRAM DA PILOT «ADATTAZIUN A LA MIDADA DAL CLIMA»

PARTICIPAZIUN DA LA CONFEDERAZIUN A 6 PROJECTS EN IL
CHANTUN GRISCHUN

ADATTAZIUN AL CLIMA GR: ANALISA DA LA SFIDA

PROTECZIUN DAL CLIMA GR: ANALISA DA LA SFIDA

SCHANZAS E RISTGAS GR

PLAN DA MESIRAS PERTUTGANT MIDADA DAL CLIMA

MIDADA DAL CLIMA GR, RAPPORT D'ACTIVITAD GR 2014

MIDADA DAL CLIMA GR, RAPPORT D'ACTIVITAD GR 2009

Scenaris climatics CH

MeteoSvizra: rapports da clima GR 2009 e 2012

Art. 8, 9, 16 e 22 lescha da CO₂; art. 15, 16, 54 ed 85 ordinaziun da CO₂

DUAS DIRECZIUNS: PROTECZIUN DAL CLIMA ED ADATTAZIUN AL CLIMA

Il chantun Grischun concentrescha ses agir pertutgant la midada dal clima sin 10 secturs. Quels cumpiglian mesiras pertutgant la protecziun dal clima (PC) respectivamain la reducziun da l'emissiun da gas cun effect da serra d'ina vart – e da l'autra vart sa basa il chantun sin activitads, da las qualas resultan adattaziuns sco repostas a la midada dal clima (AC).

Ils 10 accents d'acziun da la strategia da clima grischuna

1. Reducir il consum d'energia ed augmentar l'effizienza da las resursas (PC)
2. Remplazzar ils purtaders d'energia fossila tras purtaders d'energia regenerabla (PC)
3. Prevenziun cunter ristgas da la sanadad pervia da la chalira (AC)
4. Proteger l'uman e la natira cunter novs agents patogens (AC)
5. Rinforzar il manaschament integral da las ristgas da privels da la natira (AC)
6. Producziun/prestaziun confurma al lieu en l'agricultura ed en l'economia forestala (AC)
7. Adattar las purschidas turisticas a las cundiziuns climaticas (AC)
8. Rinforzar la segirezza dal provediment pertutgant l'aua (AC)
9. Tegnair liber spazi per la dinamica natirala da la biodiversitad (AC)
10. Observar, documentar ed infurmar davart la midada dal clima (PC / AC)

> 10% consum energia en il Grischun

La mobilitad ed il consum d'energia laschan enavos fastizs. Cumpareglià cun il rest da la Svizra consumeschan ils umans en il Grischun fin a 10 % dapli energia per persuna e per onn.

PLI PAUC È DAPLI: REDUCIR IL CONSUM, AUGMENTAR L'EFFIZIENZA

- Nua** Relativamain bliers gas cun effect da serra vegnan emess en l'aria en il Grischun – dapli che en auters chantuns. Var dus terzs derivan dal stgudar localitads, dal traffic sco er da l'industria.
- Nua via** La finamira po mo esser quella: consumar main energia – e meglierar cleramain sia efficienza.
- Co** Concretamain vali d'augmentar l'effizienz energetica sco er da duvrrar systematicamain la chalur persa. Quai vegn er sustegnì da la legislaziun d'energia dal chantun (art. 5 LEG).

Quai vul dir tranter auter:

- A partir da 2050** Per persuna e per onn dastgan vegnir emessas mo pli 1 fin 1,5 tonnas CO₂.
- 2000** A partir da l'onn 2035 dastgan vegnir consumadas en il chantun mo pli 2000 uras da gigawatt per onn.

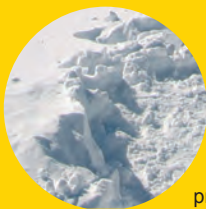
EMPÈ D'ENERGIA FOSSILA: DUVRAR PURTADERS D'ENERGIA REGENERABLA

- Nua** Per bundant dus terzs consumescha il chantun Grischun fin ussa purtaders d'energia betg regenerabla per covrir ses basegn d'energia, vul dir: petroli, benzin u uran.
- Nua via** Il Grischun è en cas da producir sez ina part considerabla da l'energia consumada, e però energia regenerabla. Questas funtaunas indigenas vali da trair a niz pli savens.
- Co** Il Grischun na dispona betg mo da forza idraulica, mabain er da grondas reservas da laina e da surproporziunalmain bleras uras da sulegl. Quests purtaders d'energia duain remplazzar pass per pass las energias betg regenerablas.

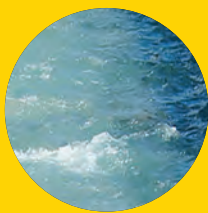
Quai vul dir tranter auter:

- 100 %** Il consum d'electricidad per ils edificis dal chantun duai vegnir covri cumplainamain cun energias regenerablas a partir da l'onn 2035.
- 25 %** Main energias fossilas per stgandar e per producir aua chauda – remplazzadas tras + 40 % l'utilisaziun pli frequenta d'energias regenerablas a partir da l'onn 2035.

+ 10%
dapli dis da sulegl

Dapli electricitad producida en moda regenerabla
– cun agid da panels solars sco sin Muottas Muragl.
Fin a 200 uras da gigawatt per onn – u 10 % da la
produziun d'electricitad totala – èn realistas.

5 onns

Daratgas mintga

Oz datti daratgas mintga 8 fin 20 onns. En 80 onns vegni fatg quint cun talas mintga 5 onns – ina sfida per la protecziun da las vias da traffic e dals abitadis.

RESTAR CALM: PREVEGNIR A LA CHALIRA SCORISTGA PER LA SANADAD

- Nua** I daventa adina pli chaud en il Grischun. La chalira po chaschunar problems per il sistem cardiovascular e per las vias respiratoricas. Pertutgadas èn oravant tut persunas pli veglias e persunas che basegnan tgira. Perquai che la populaziun daventa adina pli veglia, s'accentuescha quest problem supplementarmain.
- Nua via** La reacziun cunter quai: crear ina conscienza per las ristgas tar ils pertutgads e lur conturns.
- Co** I dovra lavur da scleriment davart las consequenzas da la chalira e davart las pussaivladads per vegnir a frida cun ella. Tut tenor il motto: Prevegnir è meglier che guarir.

Quai vul dir:

- infurmaziun e recumandaziuns pertutgant la protecziun en cas d'undas da chalira.

+ 41,5 °Celsius
temperatura da record

La temperatura la pli auta ch'è mai vegnida mesurada en Svizra a Grono/GR (11 d'avust 2003) – da la chalira pateschan oravant tut umans pli vegls ed uffants.

MINIMAR ILS DONNS: PROTEGER CUNTER NOVS AGENTS PATOGENS E CUNTER PARASITS

- Nua** Sch'i daventa pli chaud, sa derasan pli fitg organissem che han fin ussa stuì capitular pervia dal fraid. Tranter quels è er spezias betg giavischadas che conquistan novs territoris – sco per exempel plantas sco l'ambrosia cun feglia d'artemisia (ambrosia artemisiifolia) u animals sco er bulieus e.u.v. Quellas infecteschan umans ed animals cun malsognas, donnegeschan culturas da plantas e stgatschan spezias indigenas.
- Nua via** Guardar vi ed agir, avant ch'igl è memia tard. In egl attent gida a limitar ils donns.
- Co** Il chantun observa sistematicamain, tge organissem nuschaivels che sa derasan co. Ed intervegn baud avunda, sche quels prendan suramaun.

Quai vul dir tranter auter:

- sorveglianza, diagnosa tempriva e prevenziun da malsognas d'infezziun che vegnan transmesso da portaders (sco mustgins, mustgas e.u.v.).

RISTGAS DAPERTUT: NECESSARIA È INA VISTA CUMPLESSIVA

- Nua** La situaziun dals privels s'accentuescha: i dat pli savens auas grondas e bovas, dapli crudada da crappa ed incendis da guaud sco consequenza da la setgira. Il medem mument s'augmenta la valur dals edificis e da l'infrastructura.
- Nua via** I vala d'observar e d'analisar ils svilups dals privels da la natira che vegnan chaschunads da la midada dal clima. En il rom d'in manaschament integral da las ristgas ston vegnir prendidas – sche necessari – mesiras adequatas.
- Co** Tgi ch'enconuscha la chadaina dals effects, quel ha ad ura meglier en maun las consequenzas potenzialas da privels da la natira. Latiers tutgan intervenziuns en il guaud da protecziun, mesiras architectonicas, organisatoricas e da planisaziun sco er ina meglra segiranza pertutgant la vart finanziaria e la vart assicuratorica cunter donns elementars.

Quai vul dir tranter auter:

- diriger il svilup dals abitadis uschia che las ristgas na daventan betg pli grondas (vesair strategia d'adattaziun dal UFAM), www.bafu.admin.ch/klimaanpassung
- adattar periodicamain ils documents da privel existents (vesair strategia d'adattaziun dal UFAM), vesair link qua survar.
- Far analisas da las periclitaziuns chantunalas ed analisas da las ristgas communalas.

DECISIV È IL LIEU: PER L'AGRICOLTURA E PER L'ECONOMIA FORESTALA

- Nua** Ellas èn spezialmain dependentas dal clima: l'agricultura e l'economia forestala. Entant che temperaturas chaudas sur ina perioda pli lunga pon promover la vegetaziun da plantas, po la raccolta esser pli pitschna pervia da paucas u pervia d'extremas precipitaziuns sco er pervia da chalira u da setgira. Novs organis-sems nuschaivels pericliteschan la raccolta.
- Nua via** Er en in clima che sa mida na duai la prestaziun da l'agricultura e da l'economia forestala dal Grischn betg sa reducir. Il cuntrari: La prestaziun duai schizunt crescer grazia ad ina moda e maniera prudenta dad ir enturn cun las novas cundiziuns generalas.
- Co** Perquai èsi necessari da stgaffir in urden intelligent dals spazis. Quai vul dir: Il potenzial vegn – accordà perfetgmain cun il lieu respectiv – exaurì uschè bain sco pussaivel. Las ristgas che dependan da l'aura èn minimadas a lieus betg uschè exponids.

Quai vul dir tranter auter:

- Extender il monitoring ed il preavertiment (da setgira, d'organis-sems nuschaivels) en l'agricultura.
- Rinforzar la capaciad da s'adattar dal gaud en lieus ch'èn sensibels areguard il clima.
- Elavurar las basas per ina cultivaziun ch'è adattada al lieu.

– 40 cm naiv frestga

Bleras staziuns meteorologicas registreschan ils ultims 50 onns in regress da la cuverta da naiv e da las summas da naiv frestga – a quest potenzial da midada vali da reagir en moda correcta ord vista turistica.

LA STAD SCO L'ENVIERN: IL TURISSEM SCO MOTOR

- Nua** L'augment da las temperaturas dat da far a las regions da sport da naiv. La stagiun vegn pli curta, plazzas da lavur e pussaivladads da gudogn en il turissem d'enviern classic van correspudentamain a perder. Las cuntramesiras da fin ussa sco l'ennavada artificizala arrivan er a lur cunfins pervia dal clima che daventa pli chaud. Igl è necessari da midar il pensar.
- Nua via** La purschida turistica en il chantun Grischun duai survegnir in nov fundament. Oravant tut sto il turissem da stad vegnir promovì pli fitg.
- Co** I vala da metter en il focus naziunal ed internaziunal ils avantatgs strategics ch'il Grischun ha en vista a novas relaziuns climaticas durant la stad. Per quest intent dovri las purschidas attractivas correspudentas.

Quai vul dir tranter auter:

- Duvrar l'infrastructura dal turissem d'enviern pli savens er per las ulteriuras stagiuns.
- Sviluppà er dapli purschidas che na dependan betg da l'aura.

– 25%
plievgia durant la stad

Tenor ils models dal clima sa reduceschan las precipitaziuns durant la stad en il Grischun fin ad in quart fin l'onn 2060 – ina situaziun nova e complexa per il provediment d'aua.

FUNTAUNA DA MINTGA VITA: TRACTAR L'AUÀ CUN QUITÀ

- Nua** Senza aua na gira nagut en il chantun Grischun: Il provediment d'aua da baiver, la forza idraulica, l'agricultura e la diversidad da las spezias en las zonas umidas vivan da quest aur liquid. La dumonda cardinala en temps d'ina stgarsezza d'aua vegn a sa tschentar oravant tut tar la distribuziun da questa resursa.
- Nua via** Decisivass per l'avegnir èn la segirezza dal provediment – er en periodas sitgas pli lungas durant la stad – e collià cun quai in'utilisaziun da l'aua spargnusa e reglada cleramain da vart da tut ils utilisaders. Conflicts d'utilisaziun datti er tar las purschidas turisticas durant l'enviern (ennavada, hotels, purschidas spa).
- Co** In pachet da mesiras che regla quantitativamain e qualitativamain las quantitads d'aua e lur utilisaziun duai vegnir elavurà. Cun quel duain vegnir cuvrids raschunaivlamain ils differents basegns dals divers utilisaders. En quest connex gioga la biodiversidad ina rolla impurtanta.

Quai vul dir tranter auter:

- Colliar e regionalisar pli fitg il provediment d'aua.
- Metter a disposiziun instruments da planisaziun per la gestiun da las resursas d'aua.

SPAZI PER UNA DIVERSITÀ VARIATA: MASCIAIDA DA PLANTAS E D'ORGANISSEMS

- Nua** La natira determinescha sezza sias reglas da gieu en il cas normal. Ils organissemms pon – premiss ch'els hajan temp e spazi avunda – s'adattar a las novas cundiziuns. Perquai che la midada dal clima s'accelerescha e perquai ch'il squitsch sin il spazi e sin las resursas crescha, arriva l'abiltad natirala da s'adattar a sias limitas, en spezial en zonas umidas ed en spazis da viver sur il cunfin dal gaud.
- Nua via** Per la biodiversitad duai vegnir stgaffi spazi avunda. En quest connex vali da tegnair la ballantscha tranter la dinamica natirala e las intervenziuns directivas.
- Co** Per quest intent analyseschan spezialists dal chantun co ch'ils spazis da viver ed ils organissemms sa sviluppan en la midada dal clima, particularmain er areguard autras pretensiuns territorialas. Sche quels èn smanatschads, vali d'instradar mesiras da correctura correspondentas.

Quai vul dir tranter auter:

- Promover l'interdependenza da spazis da viver e la permeabilitad da la cuntrada.

– 15 bis 45 %
dis da schelira

Ilis ultims 50 onns èn ilis dis da schelira sa reducids en il Grischun per fin a 45 %. Il squitsch sin il spazi e sin las resuras s'augmenta, tuttina ston ins avair quità da la biodiversità.

ADINA À JOUR: INFURMÀ DAVART IL TEMA DA LA MIDADA DAL CLIMA

- Nua** En bliers cas na vegn ella betg remartgada directamain: la midada dal clima. Bliers privels e bliers effects na vegnan betg scuverts. Quels pon però tuttenina er s'accelerar.
- Nua via** I vala da percorscher ad ura las tendenzas per minimar uschia las ristgas e per profitar uschè bain sco pussaivel da las schanzas. Il chantun vul tegnair permanentamain en egl quests process cumplexs ed infurmar la populaziun en moda cuntinuada e transparenta davart els.
- Co** Per quest intent endrizza el in monitoring cumplexsiv dals svilups che dependan dal clima. Cun quest instrument vegnan survegliads ils effects da mesiras. Tgi che observa cuntinuadamain ils svilups che dependan dal clima, po instradar ad ura mesiras raschunaivlas. La populaziun è al current tge ch'il chantun fa per la protecziun dal clima e per l'adattaziun al clima. Uschia èn tuts sensibilisads per questa tematica è contribueschan lur part en l'atgna responsabladad.

Quai vul dir tranter auter:

- Forum dal clima dal Grischun sco plattforma da discussiun entaifer l'administraziun.
- Rapports periodics dal status pertutgant la midada dal clima per sensibilisar la publicidad.

PROGRAM DA PILOT DAL UFAM: MANASCHAMENT DAL PARC ELA

El è il pli grond parc natiral da la Svizra: il Parc Ela. El è situà en il center dal Grischun e s'extenda sur 548 kilometers quadrat. Sias vals èn particularmain exponidas a la midada dal clima. Qua experimenteschan tut ils acturs en il project da pilot «AquaFutura» co ch'ins reparta l'aua rara en moda raschunaivla e gista en il futur.

Ils purs ston sauar lur prads, ils abitants ed ils turists ston dustar lur said cun aua da baiver – malgrà la setgira che s'augmenta pervia da la midada dal clima. Perquai sto l'aua da tschertas vischnancas en il Parc Ela vegnir continghentada. La stgarsezza d'aua daventa il grond tema da distribuziun. Las parts pertutgadas directamain en il Parc Ela daventan curaschusas – e vulan elavurar cuminaivlamain co ch'ins duai ir enturn en l'avegnir cun questa funtauna che daventa adina pli rara. «AquaFutura» ha num il project che tutga tar il program da pilot naziunal «Adattaziun a la midada dal clima» e che vegn realisà ils onns 2014 e 2015. La finamira è ina glista da mesiras, cun las qualas las vischnancas ed ils uffizis chantunals pon dumagnar meglier ils problems che resultan da la setgira. Ina retscha da lavuratoris, d'occurrenzas e d'excursiuns renda quest tema pli conscient a tut ils acturs e promova il process da decisiun per in manaschament d'aua gist e correct al lieu.

Project en il rom dal program da pilot dal UFAM «Adattaziun a la midada dal clima» – www.bafu.admin.ch/klimaanpassung

+1 – 3,7° Celsius
durant la stad

Las temperaturas da stad duain crescher fin l'onn 2060 per daplì che 3 grads Celsius. La frestgezza da stad daventa pia in argument per il turissem da muntogna.

PROGRAM DA PILOT DAL UFAM: INSTRUMENTARI PER LA SURSELVA

Ella capita, senza ch'ins pudess tschiffar ella: la midada dal clima. La noziun è dapertut – ma strusch da tschiffar. In instrumentari en la Surselva declera a personas interessadas pass per pass co che la midada dal clima ha in effect concret per lur (sur)viver en la regiun.

La basa da viver, il spazi economic, las zonas da natira sa midan, pli ditg che la midada dal clima progredescha. La «Klimatool-Box Surselva» tracta il tema da sut ensi. En trais pass da process tschertgan tut ils pertutgads soluziuns co ch'ins po stgaffir per la Surselva in futur solid sin basa da novs models da fatschenta. Las schanzas e las ristgas che vegnan chaschunadas dal clima vali da cumparegliar ina cun l'autra. Mesiras ston avair in effect complessiv, in plan d'acziun interdisciplinar correspondent è la finamira surordinada dal project che tutga er tar il program da pilot naziunal «Adattaziun a la midada dal clima». Il project dura dals onns 2014 fin 2016.

Project en il rom dal program da pilot dal UFAM «Adattaziun a la midada dal clima» – www.bafu.admin.ch/klimaanpassung

CONSEQUENZAS DRASTICAS: CUSTS EN L'IMPORT DA PLIRS DIESCH MILLIUNS FRANCS

La midada dal clima è a medem mument ina schanza ed in ristga per il chantun Grischun. Schebain ch'ils donns predomineschan – uschia fan ins quint sin basa da las enconuschentschas dad oz almain cun custs da plirs diesch milliuns francs. Ils scenaris mussan quai cleramain.

Ils scenaris pussaivels èn:

«Oz» Premess che la midada dal clima progredeschia sco fin ussa sa muntan las consequenzas directas dals privels e dals effects chaschunads directamain dal clima a 10 fin 40 milliuns francs svizzers. Cun effects positivs na pon ins betg far quint.

«2060 varianta debla» En cas d'ina midada dal clima moderada durant ils proxims decennis pon ils donns svelter sa triplar. Quests fatgs vegnan confruntads cun ils effects positivs da la midada dal clima – per exempel cun entradas supplementaras dal turissem da stad e da l'economia d'aua.

«2060 varianta ferma» Sch'i na reussescha betg da limitar las emissions da substanzas nuschaivlas, stoi vegnir fatg quint cun custs consecutivs.

AGIR CUMINAVLAMAIN TRANTER ILS UFFIZIS: PER IN MEGLIER EFFECT

Qua che vegn prescrit da la confederaziun, na vegn betg resguardà dal Grischun sco decleraziun vana. Il chantun ed ils uffizis involvids han percurschì baud che mo in agir che cumpiglia blers temas po avair success. Correspudentamain èn ils projects concepids en moda pluridimensiunala. L'evaluaziun vegn fatga tenor in model ciclic.

Dumondas dal clima èn temas interdisciplinars d'ina impurtanza strategica per noss chantun. Empè da «business as usual» – vul dir: singuls uffizis tractan las dumondas en moda specifica en il rom da lur incumbensa normala – è il chantun sa decidì da proceder en ina moda e maniera coordinada. El fa frunt a las sfidas tenor prioritad. Ed el integrescha dumondas dal clima sco accents principals en sia planisaziun politica.

Agir en moda entretschada – finanzia cun meds existents

En cas da basegn fixescha la regenza puncts centrals da svilup e plans d'acziun concrets en ses program da lunga durada. Ils singuls uffizis collavuran intensivamain in cun l'auter e finanzieschan ils projects cun lur meds ordinaris. Ina controlla da success periodica serra il circol – ils resultats han ina influenza per las finamiras che vegnan adattadas u formuladas da nov.

ILS PIUNIERS: PARTICIPADS ACTIVAMAIN A LA STRATEGIA DA CLIMA

Uffizi d'energia e da traffic (UEnTr), www.energie.gr.ch

Uffizi da chatscha e pestga (UCP), www.jagd-fischerei.gr.ch

Uffizi d'agricultura e da geoinformaziun (UAG), www.alsv.gr.ch

Uffizi per la segirezza da victualias e per la sanadad d'animals (USVA), www.alt.gr.ch

Uffizi da militar e da protecziun civila (UMPC), www.amz.gr.ch

Uffizi per la natira e l'ambient dal Grischun (UNA), www.anu.gr.ch

Uffizi per il svilup dal territori (UST), www.are.gr.ch

Uffizi da gaud e privels da la natira (UGP), www.wald.gr.ch

Uffizi per economia e turissem (UET), www.awt.gr.ch

Assicuranza d'edifizis (GVG), www.gvg.gr.ch

Uffizi da sanadad (US), www.gesundheitsamt.gr.ch

Uffizi da construcziun auta (UCA), www.hochbauamt.gr.ch

Uffizi da construcziun bassa (UCB), www.tiefbauamt.gr.ch

IMPRESSUM

Editur: Uffizi per la natira e l'ambient dal Grischun (UNA), november 2015. Concept, text, design: panta rhei pr Cuira. Stampa: Somedia Curia, sin palpiri FSC. Illustraziun da cuverta: Radis da sulegl per onn en il Grischun; la fotovoltaica, ina funtauna d'energia impurtanta per il Grischun. Fotografia: Theodor Stalder, Michael Burkhard, UET GR, UNA GR. Ediziun: 1500 exemplars, tudestg, rumantsch, italian.

+ 150 fin 200 m

Spustament vers ensi dal cunfin da nulla grads

Per mintga grad Celsius ch'il clima sa stgaurda è il cunfin da nulla grads sa spustà ils ultims 50 onns fin a 200 meters ensi – la segrezza da naiv en territoris bass sa sbassa correspondentamain.